

ELŐFIZETÉSI ÁR:
 Egész évre. . . . 6 kor.
 Egyes szám 20 fillér.

Megjelenik minden hó
 1-ső és 15-ik napján.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
 Városhaza, földszint 4. szám.
 Ide kerülnek a kéziratokat.

KIADÓHIVATAL:
 Városi könyvtár-udvarlat
 Irodája. Ide küldendők az elő-
 fizetési díjak és hirdetések.

== KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI KÖZLÖNY. ==

Főszerkesztő: Dr. K. TÓTH MIHÁLY tanácsnok. ♦ Felfős szerkesztő: KONCZ ÁKOS főlevéltáros, tb. tanácsnok.

Az aszály elleni talajmiválás feltételei az Alföldön.

Írta: Dr. Hegedűs István, tb. tanácsnok.

(Folytatás.)

Ami a tökeképződés lehetőségét mezőgazdaságunk keretében illeti, azt nagy mértékben befolyásolja maga a talaj termőereje is. A föld termőerejében rejlő, nemzeti tőke csökkenő vagy növekvő irányzata csökkenti, illetve növeli a tökeképződés lehetőségét. Ha mérleget készítünk ama értékről, mely a földtől az évi termés alakjában az Alföldön elvonatik azon értékkel szemben, mely a talajnak visszaadatik, a föld követelése veszteséggel zárul. Már pedig a legbujább talajnak is veszítenie kell termékenységeiből, ha gazdája hosszú időközön keresztül oly kölcsönöket vesz fel tőle, melyeket teljesen vissza soha nem fizet. Ily gazdálkodás mellett a talaj állandó hitelezője lesz gazdájának, viszont a gazda állandó adósa földjének.

Ma már ott tartunk, miszerint megszűnt a közgazdasági jogosultsága az úgynevezett „A more patrio” gazdálkodásnak, hogy a bogár szántsza, a pacsirta trágyázza a mezőt, hogy az aloom-szalma ganajjal keverve a fátlan és követlen Alföld tüzelő anyaga vagy gerádjakériteése legyen. Igaz, hogy az Alföldön még bőven van sok olyan gazdaság, melynek talajában még évtizedeken át is dus termőerő lesz, részint az okszerű gazdálkodás miatt, részint mert gazdája földje zsirját még nem régen szedi. Az ilyen s főként a csoroszlya által nemrég felhasított humuszos talaj még soká nem igényli termőereje fokozott gyarapítását, ha benne a gabona trágyázás nélkül is kövér, s azt a megdőlés veszélye fenyegeti. Ám az ilyen gazdaságok, jóval kisebb számban vannak, mint azok, melyek talajában a termőerő tendenciozusan csökken. Épen ez a tendencia rejti magában a veszélyt, mely egyértelmű a nemzeti tőke csökkenésével, és amelyről bátran azt lehet mondani, hogy a magántőkeképződés lehetőségét csökkenti. Ígykezzünk tehát fokozni a talaj termőerejét ott, ahol annak

szüksége mutatkozik, mert ezáltal nemcsak a nemzeti tökevagyon gyarapítjuk, hanem a magántőkék keletkezésének egyik legfontosabb feltételét bizto-ítjuk, amelynek első sorban maga a gazda veszi hasznát.

Egy oly államban, ahol a közgazdaság a haladás utjára tért, a tökeképződés szempontjából kétszeresen fontos az állam pénzügyi gazdálkodása. Ott, ahol felni lehet attól, hogy a valuta ingadozója csorbitani fogja a pénzben kifejezett vagyon állandékát, ott nem fokozódik a takarékosági hajlam a tökegyűjtés iránt. Ott igyekszik mindenki a meglevő tőkéjét fekvő vagyonba helyezni, s nem törekszik tőkéjét kikölcsönzés útján kamatoztatni.

Majdnem ugyanazt mondhatni az adópolitikánkra. Sajnos, az Osztrák-Magyar birodalmat sok államadósság terhe nyomja, s azok kamatainak fizetésére mindkét állam lakosságának teherviselő erejét az adózás nagyon igénybe veszi. Ezenkívül a hármass szövetség nekünk igen sokba kerül.

A nyugati gazdag államok gazdálkodó és iparos lakossága kevésbé érzi a fegyveres béke adóját, mint mi és nekik a térképre rajzolt határvonalak biztosítása kevesebbe kerül, mint nekünk, mert hiszen azok társadalmuk felesleges tőkeit veszik igénybe, míg mi idegen tőkék után fizetünk kamatot.

A külföldi fogalmak szerint a magyar gazdák vállára nehezedő adóterhek nemcsak nyomasztók, hanem szinte elviselhetetlenek. Fokozza a nyugati és alföldi gazda adófizetése közötti ellentétet és aránytalanságot az a körülmény, hogy a nyugati államok a befizetett adók igen nagy részét fordítják olyan közgazdasági beruházásokba, melynek az iparos, kereskedő és mezőgazda egyaránt hasznát veszi, vagyis míg ezáltal egyrésztől a népesség adófizető képességét növelik, másrésztől folytonosan megkönnyítik és olcsóbbá teszik a közgazdasági javak termelését, s új tőkék születésére adnak ezerféle lehetőséget a közgazdasági élet minden ágában.

Mily irigylésre méltó e tekintetben a német s a francia gazda, kitől az állam kevesebb adót követel, de részére pompás kőutakat épít,

terményét, állatait olcsóbban szállítja; mag- és kereskedelmi növények termelése, állattenyésztés, ármentesítés, alagsóvezetés, futóhomok megkötése, öntözési vízművek berendezése körüli teendőiben fokozottabb mértékben siet a gazda segítségére, s mindezt attól kevesebbet követel, bár gazdagodását minden oldalról elősegíti. Ilyen állami támogatás ellenértékét az állam bőven megtalálja mezőgazdának növekvő adófizetőképességében.

Nálunk mindez másképpen van. A magyar gazda hiába fizet több adót, utat, hidat, magának kénytelen építeni, s adójából közgazdasági beruházások alakjában a nyugati viszonyok arányához képest az állam részéről kevesebb támogatásban részesül, mert — az államadósság kamatai, a flotta, a hadsereg — adója nagyrészt felémészti. Az iparos és kereskedő adója egyrészt áthárítja a fogyasztóra; a mezőgazda erre nem képes, mert búzáját árfolyam szerint kénytelen eladni, ezt az árfolyamot pedig nem ő, hanem a nála sokkal kisebb termelési költséggel dolgozó, kevesebb adót fizető északamerikai és oroszországi mezőgazdaságok termései, tehát a világkonjunkturák határozzák meg. Az adók nyomásait terhe kényszerítette a gazdát arra, hogy jövedelmét fokozza, melyből adóját anyagi romlása nélkül fizethesse.

Azon sok tényező között, amelyek együttes közrehatása a legelők feltörését eredményezte, nem kis jelentőségű volt az egyre fokozódó adó. A szemtermelés kiterjesztése igaz hogy éveken át fedezte is az adót, azonban a szemtermelés jövedelmezősége, a termés árfolyama nem tartott lépést a termelési költségek emelkedésével, minek következtében amit a gazda a réven nyert, azt a vámon elveszti. Ha pedig a kedvezőtlen időjárás következtében egy gazdasági év általános rossz termésére gondolunk, akkor a magas adó ily esetben nemcsak a gazda jövedelmét, hanem magát a földjáradékot is terheli.

A földjáradéknak bármily kis mértékű, de gyakori terhelése, nem nemzeti vagyonosodásra, hanem elszegényedésre vezet, melynek iránya a tőkeképződéssel éppen ellentétes. Ezt igazolják a fogyasztási statisztika adatai. A fogyasztás csökkenése pedig semmiképpen sem jelent népjólétet, már pedig az egészséges tőkeképződés bizonyítéka a népjólét. Egy oly álamban, hol az adó egyrésze a földjáradékot is terheli, másrésztől a népjólét iránytűjét, a fogyasztást kedvezőtlenül befolyásolja, állami és társadalmi közös érdek, ha e bajt az adópolitika másképpen orvosolni nem képes, az enyhe progressiv adó behozatala, a társadalom alsóbb rétegei, másszóval a nemzet többsége elszegényesedésének elkerülése végett.

Ma éppen fordítva áll a dolog; a kisbirtokos gazdaságában kevesebb tőke szerepel, mely fo-

kozna a természet gyümölcsözését, s ez okból aránylag nagyobb adót fizet, mint a közép- és nagybirtokos, kik a birtokaikban befektetve levő tőkék egyrészének kamatmentességét élvezik. Ez okból méltányos és helyeselhető, ha az adózás alapjául szolgáló kataszteri becsléseknél nemcsak a föld minősége és művelési ága, hanem maga a termés minősége is figyelembe vétetik, mert ez a körülmény a belterjesebb műveléshez szükséges tőke megadóztatását is maga után vonja, s némileg mégis csökkenti a kisgazda aránytalan adófizetési kötelezettségében rejlő igazságtalanságot. Az enyhe és fokozatosadó behozatala, mely a népesség szegényebb rétegeit nem érinti, a mezőgazdasági fejlődés szempontjából árosnak nem mondható, mert ha nő a közép- és nagybirtokos fizetési kötelezettsége, akkor mindkettő igyekszik annak fedezetét biztosítani birtoka nagyobb jövedelmeztetéssel, mely törekvése tőkebefektetésre és belterjesebb művelésre ösztönzi.

Franklin Benjámín szerint az emberek mindenütt meghalnak és adót mindenütt fizetnek, de ez az adófizetés megszűnik kedves polgári kötelesség lenni, ha csak kisorsúja a földjárdék terhére esik, ha a tőkeképződést megnehezíti vagy elő nem segíti, végül ha a népjólét eszményi céljához vezető utat a társadalom bármely rétege előtt elzárja, de leginkább akkor, ha egy nemzet lassu elszegényesedését vonja maga után.

A dry farming művelési rendszerrel kétoldaltól van szerves összefüggésben a talaj termőereje és pedig midőn a termőerő szükségese mennyisége a dry farming sikerét mint feltétel lehetővé teszi, más oldalról midőn a föld termőerejében rejlő nemzeti tőkevagyon e művelési rendszer által föltételezett nagyobb tőkével egyesül a productivitás fokozására. Ez okból a fent előadottakat óhajtom kiegészíteni, midőn az Alföld termőerejében fölhalmozva levő nemzeti tőkevagyon növekedése és apadása mint szélső határok közti hullámzásnak a termelésre gyakorolt törvényszerűségeivel foglalkozom.

Egy búzaszem hamumaradványában 25-90% káli s 60-39% phosphorsav van. Az állatsont 60%-a phosphorsav. Látható a nagy % phosphorsavtartalomról, hogy termény és haszonállat alakjában mily óriási mennyiségű phosphorsav vonatik el a földtől évről-évre. Ha Magyarországnak virágzó ipara volna, mely a mezőgazdaság terményeit itthon feldolgozná, úgy a talaj őstermő ereje jobban megóvható lenne. A magyar gazda legtöbbje csak kölcsönözni tanult a földtől, de visszafizetni nem. Ha mérleget készítünk a földtől évenként elvont termőerő mennyiségéről avval szemben, mely a talajnak visszaadott, kitűnik, hogy a föld állandó hitelezője a gazdának s a gazda állandó adósa földjének.

A nyersterményeket termelő és exportáló

államokat, melyek a föld elvont termő erejét nem pótolják, Arabia szomorú sorsa fenyegeti, mely több évszázados rablógazdálkodás folytán vált terméketlen sivataggá. Magyarországra felé e veszedelem utban van s lavinaszerűen közeledik. Magyarország átlagos búzatermése 1885-ig emelkedett, de azóta a bevetett terület nagysága arányához képest stagnál. A szántóföld nagyságához képest a tenyészállatok száma a jelenleginél sokkal nagyobb volt mint ma és sokkal több termesztés trágyát adhatott a gazda földjének. Azóta hat millió holdnál több rét és legelő lépcsőről-lépcsőre hátrált az ekevas előtt s alakított szántóföldé. Az ugar 35%-ról 8%-ra apadt és mindezzel szemben állattenyésztésünk szám szerint kevésbé gyarapodott, mint minőség szerint. A belterjes gazdaságok állattenyésztése sokat fejlődött s ezzel kapcsolatosan a trágyatermelés. Ez a fejlődés két szempontból fontos, egyrészt, mert több húst, tejet, vajot, sajtot, zsírt termel mint a ridegtartás, másodsor, mert a ridegtartás csak a telelés időszakában termel trágyát, míg az intenzívebb állattenyésztés az év minden szakában. Angliában 1825-ben az ökör átlagos súlya 270 kilogramm volt, ma 750—800 kilogramm között ingadozik. Franciaország tenyészállatainak létszáma csökkent, mégis 500%-al termel több húst, mint 50 év előtt. Fájdalom, hogy a rét és legelő feltérésével, vagyis a szántóföld növekedésével, az intenzív állattenyésztés lépést tartani nem volt képes. Juhtenyésztésünk is évről-évre apad, de ez a folyamat inkább vigasztaló, mint elszomorító, mert a juhtenyésztés a külterjes gazdasági üzemszámvetés alanya s apadása a földművelés fejlődését jelenti. Ezt az állításomat eklatáns példával igazolja Ausztrália mezőgazdasági fejlődése. Ausztrália és Argentina a világ legnagyobb juhtenyésztő államai. 1910-ben majd 400,000 tonna (4 millió métermázsá) gyapju került Ausztráliából világpiacra. A dry farming alkalmazása, gondosabb talajművelés kufurások, öntözési vízművek, a világforgalomhoz csatolt vidékek termésmennyiségét évről-évre fokozzák s a földjáradék emeléseivel a föld árát is emelték. A tengerpartvidéken a földművelés terjeszkedése a legelőket s ezeken a juhászokat egyre beljebb szorítja Ausztrália belsejébe, mellyel a gyapjutermeles költségeit drágítja, mely körülmény természetes következménye lesz a juhtenyésztés csökkenésének.

Egy ausztrálisi hold föld, hogy termő ereje épségben tartassék, minden négy évben 200 q. istállótrágyát követel. Szomorú, de igaz, hogy mezőgazdaságunk e trágyamennyiség felével sem rendelkezik, pedig 200 q. csak egyensúlyban tartaná földjeink termő erejét és nem fokozná. Az 1880—1885-iki ötéves ciklustól az 1905—1910-iki ciklusig 0.80 métermázsával javult termés-

átlagunk, míg a német birodalom termésátlaga ugyanezen idő alatt 3.22 métermázsával javult holdanként. Ennek oka egyrészt a föld termő erejével takarékos ipar, másrészt Németország állattenyésztésének rohamos fejlődése s végül a műtrágya fogyasztás nagyméretű növekedése.

(Folyt. köv.)

Demecs Elemér városi főkertész jelentése külföldi tanulmányutjáról.

Tekintetes Tanács!

A tekintetes Tanács 14,946—1913. szám alatt kelt engedélye alapján augusztus hó 17-től szeptember hó 7-ig bezárólag tett tanulmányutamról tiszteletteljes jelentésem van szerencsém az alábbiakban megtenni.

Az ország határát elhagyva, Breslauba igyekeztem, a sokat emlegetett és a nagyon dicsért jubileumi kiállítás tájkertészeti részét tanulmányoztam át. Fenséges látványt nyújtott a hatalmas pergola az óriás méretű vízmedencével. Nagyon hatásos volt az építmények díszítése növényzettel, különösen nagy hatással volt a szemlélőre a tömeg. 30,000 darab piros Pelargonium, 20,000 darab halványkék Rhododendron virágzott egy tömegben. Mondhatom, hogy a tervezők fényes hatást értek el vele. Az új irány főleg az architektónikus építmények és a geometriai vonalak felé hajlik. A mesés szinpompa s a hatalmas méret fenségessé, ünnepélyessé varázsolta a területet. Ezen hatalmas méretű csoportok ügyesen voltak elhelyezve a kiállítás többi területei között. A számtalan geometriai vonal ügyesen simul az épületekhez, valamint azokat körülvevő idősebb park angol stílusú utjaihoz. Kellemes nyugodtság uralkodott mindenütt s csodás szinharmonia rendkívül előkelővé tette a kiállítás területét. Nagyon tanulságos volt az utvezetés. Terjedelmes, széles utak vezettek az egyes pavilonokhoz, rendkívül egyszerű, de annál hatásosabb növénydíszítéssel. Imponáló látvány volt a hatalmas Hortensia-csoport a főbejáró végén. Egyes növények hatalmas virágadákba ültetve hozták a vastag virágzáron virágzataikat. Nem volt ritka a 30—40 cm. átméretű virágzat sem. A főcsarnokban ez alkalommal a virágkertészet volt képviselve. Szébbnél-szebb asztaldiszítéseket, alkalmi bokrétaikat, valamint koszorúkat láttam. Különösen figyelmemet egy előkelő izléssel díszített szoba kötötte le. Nemcsak izléssel, de nagy művészi tudással volt megalkotva. A szoba egy főri fogadó képét nyújtotta, ebben foglalt helyet a virágözön. Különösen érdekesek voltak a csillárok s a karos gyertyatartók díszítései. A szokásos üvegcseppeket, vagy a köszörült üvegdiszitményt

Amaranthus virágok díszítettek. A többi díszítés főleg Celosia pyramidalis változatos színű virágzataiból került ki. Mindkét növény virágzatai rendkívüli alakzati érdekességükkel s kellemes lágy, selymes színeikkel fenséges harmóniát teremtetek, a művészi alkotás butorokkal együtt. Ezen valóban szép díszítésen kívül előkelő fogatok és autók voltak még kiállítva, melyek mindegyike valóban látványosság volt. Itt közelben foglalt helyet a japánkert az ő misztikus díszményeivel. E kertben levő fő egyrésze fűthető volt s ebben csodás vizirózsák s Lótusok tömege volt csoportosítva. A fő partja érdekes japán házikókkal, még érdekesebb hidakkal és pagodákkal volt díszítve. A növényzetek közül különösen leköttöttek a szemlélő figyelmét a kis japán törpefenyők, részben festői majolikavázákban, részben kiültetve.

A főúri kertekben újabban tért hódítanak ezen japán díszítésű kertek, különösen Angliában és Németországban felkaptak. Mindenesetre e keleties izlésel berendezett kertek sok érdekést és sok finomságot is tartalmaznak magukban. Tovább haladva, a kiállítás területén találtam a Dähliak-kiállítást. Ezt a csoportot a Német Dähliak-Egyesület állította ki. Meglátszik a német alaposág és törekvés. Szébbnél-szebb színű, alakzatú és növényű Dähliákat láttam itt. Örömmel tapasztaltam, hogy az egyes termelők arra törekedtek, hogy alacsony növényű csoport (arrágerág) fajtákat teremtsenek s állítsanak elő. Nem hagyhatom említés nélkül a „Rózsak-kiállítást” sem, ami annyi gyönyörűséget s élvezetet nyújtott. Hatalmas törekvést, óriási haladást mutattak fel. A régibb, jobb fajták nagy tömegben imponáltak s különös pompát s látványt nyújtottak. Az újdonságok pedig rendkívüli érdekességükkel, változatos színpompájukkal tündek ki. Voltak gyönyörű színűek, de találhattunk sok olyant, amelyek növényükkel, ellenállóságukkal váltak ki. Egy nagyon érdekes színű újdonság volt bemutatva, Rayon d'Or, gyönyörű aransárga színű, egy másik, mely rendkívül sokat virágzott: „Ródhette”, — voltak, amelyek előkelő virágalkazataival tündek fel, pl. a Heinrich Münch. Sok szép újdonságot találtam a futórózsák között is, amelyek a modern tájkertészetben kitűnően érvényesülnek a rácsozatok és pergók mellett.

Tovább haladva, az iskolakertek és munkások kertek kötötték le figyelmemet. Most mind a kettő igen aktuális probléma. Az iskolakertekkel céljuk, elérni, hogy a serdülő ifjúság szép, lelket nemesejtő és sok gyönyört nyújtó foglalkozással legyen lekötvé. A népnevelők rendkívül nagy súlyt fektetnek az ifjúság kertészeti irányú kiképzésére. Minden iskolának megvan a saját kísérleti telepe, illetőleg iskolakertje s mondhatom, hogy igen szép eredményt tudnak felmutatni az apró ember-

kék. Nagyon szép zöldséget termesztenek, de a virágos kertjük sem az utolsó. Látogatásom napján az ifjúság által nevelt cserépnövények kiállítása volt látható. Lélekemelő látvány, mikor a csöppösek ügyes kis fürge kezeikkel rendezgették a kiállítandó tárgyakat, szinte látszott rajtuk a nagy szeretet, ami őket a saját maguk által nevelt virághoz köti. Most láttam csak, hogy az ifjúságra mily nagy hatással van az ilyen irányú foglalkoztatás. Minden esetre fokozta törekvésüket az a tudat, hogy mindaz, amit annyi gondnal ápolnak, az a saját tulajdonuk. Az egyik 12—13 éves fiucska örömmel sorolta, hogy édes anyja konyhájára az idén mit termelt. Egy leányka arcáról pedig boldogság sugárzott le, amikor elmondta nekem, hogy minden vasárnap édes szüleinek és a templomba az Ur oltárára kerül ki egy kis bokréta az általa nevelt, illetőleg gondozott virágokból. Mennyi szeretet, mennyi melegség van ezen csepp emberkében. A jelen kor pedagógusai jobb eszmét nem pendíthettek volna meg az ifjúság lelki és testi nevelése irányában, mint a gyermekkerteket. Meg is látszik az ifjúság minden tagján, hogy valami szép és nemes lopódzott be szívébe. Beszeltem az ifjúság előjáróival, a tanítókkal, meglátszott rajtuk is a lelkesedés.

Nagy örömmel beszéllek, hogy az ifjúság ez irányú leköttöttsége mennyire nagy szerepet játszik a nevelésben. A gyermekek sokkal engedelmesebbek, lelkületük finomabb s szorgalmukat fokozza a nemes verseny. Ezen nemes lelkű népnevelők nemcsak az ifjúságról gondoskodtak, hanem azok szüleirol is és megteremtették a munkáskerteket. Nagyon ügyesen berendezett munkáskerteket mutattak be. Mily nagy szociális problémát oldanak meg, ha a társadalom zömét, a munkásnép szabad idejét le tudják kötni ily irányú foglalkozással. — Az a munkás, aki a fojtott, füstös levegőjű gyárból hazakerül, mennyi gyönyörűséget talál kis kertecskéjében s ennek fejlődő növényzetében. Mily boldogan is nevezi azt a terményt sajátjának, hisz minden, ami körülötte van, idegen. Ő szegény, csak a napi keresetéből él. Láthatjuk, mennyi kulturális érzék van nyugati szomszédainkban. Már kora gyermekkorában oly nemes foglalkozásra tanítják az ifjúságot, hogy később, mikor a mindennapi megélhetés terhére nehezedik, előszedve ifjúságának oly sok lelki és testi jót, gyönyört nyújtó szórakozását, azt most saját családja javára istápolhatja.

Az itt bemutatott munkáskertek alapján ugyanazok, mint az iskolakertek, csak terjedelmesebbek. Nagyon ügyesen, izlésesen vannak megalkotva, hogy ne csak anyagilag, de lelkileg is sok hasznat, illetőleg élvezetet nyújtsanak. A nagy gondnal összeállított kiállítás ezen kerté-

ken kívül a családi kerteket mutatta be, melyek már módosabb embereknek szolgálnak.

Voltak itt minden nagyságban és méretben, szerényebb és pazarabb kivitelben látható kertek, úgy, hogy minden társadalmi rétegű ember megtalálta a maga céljára legalkalmasabban berendezett kertet. Alapos tanulmányozás alá vettem s amennyire időm engedte, szemléltem azokat. Itt is, mint már előzőleg a kiállítás tájkereszteli összerendezésénél említettem, sok geometriai vonal játszott a főszerepet. Sok esetben a határozott egyszerűség kellemes csínnyal adott a kertnek. Pergola és egyéb építmények igen jól voltak alkalmazva a sima pázsit-terek szélein. A virágok főleg egyszínben pompáztak, valóságos színfoltok voltak s a szabályos, gondosan kiültetett virággyepek az összhatást rendkívül emelték. Különösen jól érvényesültek az örökzöld cserjék és fenyők, a fehérre festett építmények mellett. Sok előlővény volt alkalmazva s mind-egyike egy erős, határozott vonalat jelentett. A kiállítás tanügyi részénél nagy előrehaladást tapasztaltam a kertek, terek és parkok tervezésében. Itt is nagy tért hódítanak a temetőkertek tervezésében. Egy temetőkert a természetben is be volt mutatva, mely fenséges nyugalomával nagyon jó hatással volt a szemlélőre. A kiállítás több napi alapos tanulmányozása után megtekintettem a breslaui városi terek és utak fásítását és tovább indultam Dresden-felé.

Dresdenbe érkezve megnéztem a királyi kerteket, T. J. Seidel kereskedelmi kertész telepeit és Münch és Haufe rózsatenyésztő óriási telepét. Hosszasabban a rózsatelepet tanulmányoztam, ahol sok százezer rózsacsemétét láttam külterjes gazdálkodásban nevelni. A breslaui kiállításon talált újdonságokat legnagyobbbésztt itt láttam viszont.

Dresdent elhagyva Berlinbe igyekeztem, ahol a közelben lakó híres Cyclamen tenyésztőt látogattam meg, Zehlendorfbán. Kiausch Cyclamen-jei Európászerte híresek, mely cég kizárólag csak Cyclamenek tenyésztésével foglalkozik. Megtekintettem kulturáit, nagyon szép jövődelmet tud biztosítani magának, aránylag kis telepről. Növényei mind, kivétel nélkül szépek s szabályos fejlődésűek, edzett virágot hoznak. Nagymennyiségben magvat termel s importálja a világ minden részébe. Hazánkba is nagymennyiségbe érkeznek s tekintélyes összeg vándorol ki értük.

Hasonló kulturája van Binnevisnek Alfeldben, Hannover mellett. E telepet is felkerestem s mondhatom, hogy Binnevis telepe még nagyobb alapaossággal s gondolja minden berendezve. Növényei szintén igen szépek s egészségesek voltak. Mindkét telepet azért tekintettem meg, hogy ez irányban tapasztalataim mindinkább tökéletesítem s esetleg egy beállítandó Cyclamen

kulturával városunk kertészete bevételét növeljem.]

A külföldi kertészetek nagy tekintélye és kiváló hozamképessége csakis a specialis kulturák bevezetésében rejlik, kiváló versenyképes anyagot csakis ily módon lehet előállítani.

Cyclamen kulturáinkon kívül a Hortensia nagybani nevelését is célunkul tűztük ki. A behozatal ebből is tekintélyes összeget képvisel s Berlinben ugyancsak érdeklődtem a Hortensia kulturák iránt s megtekintettem Fridrich és Emil Peters kereskedelmi kertészek telepeit.

Berlin főbb utcáiban egy nagybbszabásu kereskedelmi kertészet virágüzletei keltettek nagy figyelmet. Chossel Adolfnak üzletei ezek, kiváltak nagyon szép növényeikkel, valamint csinos, izléses kötészetű munkáikkal. Megnéztem az óriás méretű kertészetet is. Különösen nagyon szépek és tanulságosak a hajtások, valamint a Chrsanthemum kulturák. Figyelemmel kísértem Berlin elővárosának villa-telepeit, különösen a „Gartenstadt Frohnau“ villa-kertjeit tanulmányoztam. Mennyi művészet, mennyi jóízűség egy csomóban. Alig győztem a szebbnél-szebb csoportokat szemlélni. Nem egy napra való tanulmány volt ott. Nagyon érdekesek az utcák az ő úde pázsit-területeikkel s hatalmas virágzó ágyaikkal; 10,000 darab egyszínű bokorrózsát láttam egy csoportban; — e látvány bámulatos volt. Nagy szerepet játszanak a villa-kertekben a különféle növények és színű élő növények. Úgyes csoportosításokkal nagy hatást érnek el a tervezők. Gazdaságosak is ezek az évelők a kerttulajdonosoknak, miután nem kell azokat évente ujitani, amiért is Németországban általában el vannak terjedve.

(Vége köv.)

Debreczen sz. kir. város

könyvnyomda-vállalata

Debreczen, városház épület.

~~~~~

**Készít mindenféle nyomdai munkákat
a legegyszerűbbtől a legdiszesebb
kivitelig, jutányos árak mellett.**

3431—1914.

Versenyárgyalási hirdetmény.

Debreczen sz. kir. város az egyetem és környéke csatornázási és vízvezetési hálózatának biztosítására zárt, írásbeli versenytárgyalást tart.

Ajánlatok 1914. évi március hó 6. napjának déli 12 órájáig Debreczen sz. kir. város Tanácsánál nyújtandók be és pedig külön a csatornázási, külön a vízvezetési munkákra. De lehet pályázni csupán az egyikre is.

Az ajánlatok a közszemlére kitett ajánlati mintának megfelelően szerkesztendőek s a közszállítási szabályrendeletben megszabott nagyságu bánatpénzzel, illetve ennek Debreczen sz. kir. város főpénztáránál történt letételt igazoló letéti jeggyel szerelendőek fel.

Bánatpénzülfogadtatik az állami óvadék gyanánt megszabott értékeken kívül azoknak a debreczeni pénzügyintézeteknek betétkönyve is, melyeknél a város pénzkészletei elhelyezést nyernek.

Ajánlatot csak magyar honos vállalkozók tehetnek Magyarországon termelt és gyártott anyagokkal. E tekintetben a közszállítási szabályrendelet vonatkozó pontjai teljes szigorral alkalmaztatnak.

A munkáknál csakis magyar honos munkások alkalmazhatók.

Ajánlattevők ajánlataikkal a közszállítási szabályrendelet értelmében a végleges döntésig kötelezettségben maradnak.

Az ajánlatok felbontása 1914. évi március hó 6. napján délután 3 órakor történik a városháza tanácstermében, hol ajánlattevők is megjelenhetnek.

A vállalat odaitétele tekintetében a közszállítási szabályrendelet határozatai irányadók, de Debreczen sz. kir. város fenntartja magának a jogot arra, hogy vállalkozók ajánlatai közül, — azok végösszegére való tekintet nélkül, — szabadon választhasson, esetleg azokat mellőzhesse, s a vállalat biztosítását más módon eszközölhesse.

Az építkezésnél s a vállalatra nézve kötelezők a m. kir. kereskedelemügyi minisztérium által kibocsátott és érvényben levő általános építési- és szállítási feltételek, valamint a m. kir. Belügyminisztérium műszaki osztályának részletes építési feltételei és az ezekkel kapcsolatos részletes szállítási feltételek.

Hiányosan, vagy szabálytalanul tett, elkésve vagy távirati úton érkezett ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

A tervek, az ajánlati minta, s az egész kiírási művelet a városi mérnöki hivatalban a hivatalos órák alatt megtekinthetők, lemásolhatók és megszerezhetők. Debreczen, 1914 február hó 13-án.

A városi Tanács.

PROSPEKTUS.

Magyar általános hitelbank.

1914. évi m. kir. adómentes 4½%-os törlesztéses áll. járadék-kölcsön.

Kibocsátva 500.000.000 kor. = 425.000.000 n. b. márka = 525.000.000 frank = 20.833.333 6/8 font sterling névértékben. — A tervszerűti törlesztés 1919. évi szeptember hó 1-én kezdődik. Fokozott sorsolás vagy felmondás legkorábban 1924. évi március hó 1-ére eszközölhető.

A m. kir. pénzügyminiszter az 1910. évi IV. t.-cikk 2. §-ában, az 1911. évi XIV. t.-cikk 15. §-ában, az 1912. évi V. t.-cikk 11. §-ában, az 1912. évi LXVI. t.-cikk 11. §-ában és az 1914. évi I. t.-cikk 10. §-ában nyert felelősség alapján adómentes 4½%-kal kamatozó törlesztéses állami járadék-kölcsönt bocsát ki 500.000.000 korona = 425.000.000 n. b. márka = 525.000.000 frank = 20.833.333 6/8 font sterling névértékben.

A kölcsönkötvények bemutatóra szólnak és

111,666 darab A betűs (1—211,666 számig) egyenként K 480 = M 408 = Frs 504 = £ 20.

84,000 darab B betűs (211,667—295,666 számig) egyenként K 2400 = M 2040 = Frs 2520 = £ 100.

21,000 darab C betűs (295,667—316,000 számig) egyenként K 4800 = K 4080 = Frs 5040 = £ 200.

10,000 darab D betűs (316,667—326,666 számig) egyenként K 9600 = M 8160 = Frs 10,080 = £ 400.

1 darab E betűs (326,667 számig) egyenként K 320 = M 272 = Frs 336 = n 13 6/8 címletekben magyar, német, francia és angol nyelven állítatnak ki.

A címletek 1914 február 5-i kelettel s a m. kir. pénzügyminiszternek, a m. kir. központi állampénztár igazgatójának, a m. kir. hitelszámvevőség főnökének facsimile-aláírásával és egy ellenőrző tisztviselőnek eredeti kézáírással vannak ellátva.

Ezen kötvények 1914 március 1-től kezdődőleg évi 4½%-kal minden év március 1-én és szeptember 1-én lejáratú utólagos részletekben kamatoztatnak.

A kötvények kamatszelvevényekkel — melyeknek elsje 1914 szeptember 1-én és utolsója 1934 március 1-én esedékes — és szelvényutalvánnyal vannak ellátva, mely utóbbi ellenében az új szelvények annak idején a bováltóhelyek-

nél költségek és magyar illetékek felszámítása nélkül átvethetők.

A kölcsön 1919 szeptember 1-től kezdődőleg, 110 félévi megközlítettéggel egyenlő annuitással a kölcsönkötve nyekre nyomtatott törlesztési ter szerint törlesztik. A törlesztés névértéken, sorsolás útján történik. A sorsolás minden év június és december havában tartatik meg, a kisorsolt kötvények a sorsolást követő szelvény-essédekesség napján válnak esedékessé. Az első sorsolás 1919. évi június havában tartatik 1919. évi szeptember 1-ig visszafizetésre. A visszafizetésre esedékessé vált kötvények kamatozása a tőke esedékessége napjával megszűnik.

Fentartja magának a m. kir. pénzügyminiszterium, hogy a még törlesztetlen kölcsöntöket tetszése szerint bármikor, sorsolás útján a törlesztési tervtől eltérő nagyobb részletekben, vagy sorsolás nélkül előre közzétett három havi előzetes felmondás mellett egészben, vagy részben névértékben visszafizethesse. Azonban a törlesztési tervtől eltérő nagyobb mérvű sorsolások, vagy az esetleges felmondás 1914. évi március hó 1-ét megelőző időre nem fog eszközöltetni.

A m. kir. pénzügyminiszter közvetlenül a kisorsolás után az alább felsorolt lapokban a kisorsolt számkokat és a beváltás céljából meg nem szolgáltatott kisorsolt kötvények jegyzékét félévénként közzé fogja tenni.

A kamatok és a kölcsönkötvények tőkeértéke minden fennálló és a jövőben behozandó magyarországi adó, helyeg és illeték levomása nélkül fizetettnek ki.

A kamatszélvények esedékességei idejétől számítandó hat év elteltével, a kölcsönkötvények pedig a visszafizetésre közzétett határidőitől számítandó husz év elteltével évülnek el.

A szelvény-, illetve kötvénybirtokos a kamatokát, illetőleg az esedékes kötvények ellenértékét a lejárt kamatszélvényeknek, illetve az esedékes kötvényeknek beszállgatása ellenében, — a kötvényekben megállapított értékárnyaknak megfelelő összegekben — választása szerint, költségmentesen felveheti.

A magyar szent korona országában fennálló beváltó helyeknél, valamint a beváltó helyeknél.

Wienben: koronában;

Berlinben, M. m. Frankfurtban, Hamburgban, Münchenben és Leipzigben: németbirodalmi márkában;

Londonban: font-sterlingben;

Brüsszelben, Baselen, Genfben és Zürichben: frankban;

és pedig:

ALÁÍRÁSI FELHÍVÁS.

A fenti kölcsönből kerekben 100.000.000 korona összeg részben fix, részben optio útján a londoni N. M. Rothschild and Sons bankháznak adottát el, amely cég ezen összeget Londonban eladásra bocsátja.

A fennmaradó

400.000.000 korona

= 340.000.000 n. b. márka, = 420.000.000 frank, = 16.666,666 ¹³/₁₄ font-sterling névértékű

1914. évi magyar királyi adómentes 4 1/2%-os törlesztéses állami járadékkölcsön

ezennel nyilvános aláírásra bocsátatik.

Az aláírás történik:

a) oly módon, hogy fizetéképen az 1914 július 1-én és 1915 január 1-én esedékes 1912. évi m. kir. 4 1/2%-os állampénztárjegyek, melyekből tudvalevőleg összesen M. 100.000.000 névérték van forgalomban, nyújtatnak be az alább felsorolt aláírási helyeknél; a kizsoltandó az ily jegyzetek teljes összegükben fognak tekintetbe vételni;

b) készpénzfizetés ellenében,

és pedig mindkét esetben:

1914. február 21-én, szombaton

az egyes aláírási helyeknél szokásos üzleti órákban, és az illető helyeken közzéteendő feltételek mellett:

Budapestben: a magyar királyi központi állampénztárnál, a Magyar Általános Hitelbanknál, a m. kir. postakaraképztárnál, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesületnél, a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál, a Magyar Leszámlító- és Pénzváltó-Banknál, illetőleg:

a magyar szent korona országainak területén: valamennyi királyi állampénztárnál és adóhivatalnál;

továbbá: a Magyar Általános Hitelbank, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, a Magyar Leszámlító- és Pénzváltó-Bank, a Wiener Bank-Verein és az Anglo-Oesterreichische Bank című intézetek összes fiókjainál;

Budapestben: a magyar királyi központi állampénztárnál,

a magyar szent korona országainak területén: valamennyi királyi állampénztárnál és adóhivatalnál; azonkívül további intézkedésig;

Budapestben: a Magyar Általános Hitelbanknál, a M. postakaraképztárnál, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesületnél, a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál, a Magyar Leszámlító- és Pénzváltó-Banknál,

Wienben: a K. K. priv. Oesterr. Credit-Anstalt für H. & G. című intézetnél, a K. K. priv. allgem. österr. Boden-Credit-Anstalt című intézetnél, S. m. v. Rothschild bankháznál, a Wiener Bank-Verein című intézetnél, a Kals. Kön. privilegirt Österreichische Länderbank című intézetnél, a Niederösterreichische Escompte-Gesellschaft című intézetnél, az Union-Bank című intézetnél, az Anglo-Oesterreichische Bank című intézetnél.

Eerluben: a Direction der Disconto-Gesellschaft című intézetnél, S. Bleichröder bankháznál, Mendelssohn & Co. bankháznál,

M. m. Frankfurtban: a Direction der Disconto-Gesellschaft című intézetnél.

Hamburgban: a Norddeutsche Bank in Hamburg című intézetnél, L. Behrens & Söhne bankháznál, M. M. Warburg & Co. bankháznál,

Münchenben: a Bayerische Hypotheken- und Wechselbank című intézetnél.

Leipzigben: az Allgemeine Deutsche Credit-Anstalt című intézetnél.

Londonban: N. M. Rothschild and Sons bankháznál; valamint Brüsszelben, Baselen, Genfben és Zürichben a m. kir. pénzügyminiszter által erre a célra kijelölendő helyeken.

Az ezen magyar királyi adómentes 4 1/2%-os törlesztéses állami járadék-kölcsönre vonatkozó minden közlemény a „Budapesti Közlöny” és a „Wiener Zeitung”-on kívül legalább 12 külföldi, köztük két berlini, ezek közül az egyik a „Deutscher Reichsanzeiger”, egy frankfurti, egy hamburgi, egy müncheni, egy leipzigi, egy londoni, egy brüsseli, egy bései, egy genfi, egy zürichi és egy amsterdami hírlapban is közzé fog tétetni.

Budapestben, 1914 február havában.

A magy. kir. pénzügyminiszter:

Telcszky János s. k.

bankháznál; **Baselben**: a Schweizerischer Bankverein című intézetnél, a Basler Handelsbank című intézetnél; **Zürichben**: a Schweizerischer Bankverein című intézetnél, a Basler Handelsbank című intézetnél; **Genfben, St. Gallenben és Lausannában**: a Schweizerischer Bankverein című intézetnél; **Brüsszelben**: a Banque de Bruxelles című intézetnél, a Banque Internationale de Bruxelles című intézetnél, a Crédit Général Légeois című intézetnél, az F. M. Philippon & Cie bankháznál; **Antwerpenben**: a Banque d'Anvers című intézetnél, a Banque Centrale Anversoise című intézetnél; **Amsterdamban**: az Amsterdamsche Bank című intézetnél, az L. Auerbach bankháznál és a Lippmann, Rosenthal & Cie bankháznál.

Az aláírás az e célra szolgáló bejelentési ivekkel történik, melyek a fentemlített aláírási helyeken költségmentesen kaphatók.

Az aláírási ár úgy az 1912. évi 4 1/2%-os magy. kir. állami pénztárjegyek beszoállítására esetén, mint a készpénzaláírásokra nézve

90.45%/-ot tesz,

hozzáadvá az 1914. évi március hó 1-től az átvétel napjáig járó 4 1/2%-os folyószelvénykamatokat.

a) Amennyiben fizetés gyanúját az 1912. évi 4 1/2%-os magy. kir. állami pénztárjegyek nyújtatának be, a következő határozmányok mervadók:

1. A fizetésül szolgáló 1912. évi magy. kir. 4 1/2%-os állami pénztárjegyek számgjegyzék kíséretében vagy a név megjelölésével ellátva az aláírási hely elismervénye ellenében az aláírással egyidejűleg szolgáltatandók be.

2. Az új kölcsön kiosztott ideiglenes elismervényeinek átvétele és kifizetése ezen elismervény visszazolgáltatása ellenében 1914. március 10-én fog megtörténni.

3. Az 1912. évi m. kir. 4 1/2%-os állami pénztárjegyek az 1914. július 1-én, illetőleg 1914. július 1-én és 1915. január 1-én lejárá szelvényekkel nyújtatának be és értékük a következőképen fog számításba vétetni:

minden 100 M. n. é.	100.—	M-val
hozzáadvá a 4 1/2%-os szelvénykamatot 2 óra		
(1914. január 1-től február 28-ig)	0.75	„

tehát minden 100 M. n. é.-ért 100.75 M. megjelölészetven, hogy a márkaösszeg a német birodalmi devizának az átvételi napot megelőző wien pénzfolyamán számították át koronára.

Ezzel szemben az 1914. évi újonnan kibocsátott 4 1/2%-os állami járadékkötvények a következő módon fognak számításba hozatni:

minden 100 korona n. é. az 90.45%...90 K 45 f-ről szelvénykamatok nélkül.

4. Oly összegek, melyek az új kölcsön címleteit nem fedik, készpénzben szabályozandók.

5. Az új állami járadékkötvények kiadása ugyanazon aláírási helynél történik, amelynél az 1912. évi állami pénztárjegyek letétettek.

6) Amennyiben az aláírás készpénz ellenében történik, a következő határozmányok mervadók:

1. Az aláírás alkalmával az aláírt összeg 5%-a biztosítékképpen letendő és pedig vagy készpénzben, vagy olyan a napi árfolyam szerint számított értékpapirokban, melyeket az illető aláírási hely elfogadhatónak tart.

2. Az aláírás alapján átengedendő összeg 5%-a biztosítékképpen letendő és pedig vagy készpénzben, vagy olyan, a napi árfolyam szerint számított értékpapirokban, melyeket az illető aláírási hely elfogadhatónak tart.

2. Az aláírás alapján átengedendő összeg az aláírás befejezte után lehetőleg mielőbb megállapítatik és arról az aláírók értesítettek. Minden aláírási helynek jogában áll az egyes kiosztások összegét belátása szerint meghatározni. Ha a kiosztás az aláírásnál kevesebbet tenne, a biztosíték felesleges része haladéktalanul visszaadatik. 1914. szeptember hó 1-ig terjedő zárolás kötelezettséggel történő jegyzések különbsége figyelembe fognak részesülni.

3. Az aláírók a részükre átengedett állami járadékkötvények ellenértékét 1. évi március hó 6-tól kezdve bármikor teljesen befizethetik, tartoznak azonban:

9.600 koronás és azon alult átengedett összegeknél

a teljes ellenérték 1. évi március 6-án,

9.600 koronán felüli átengedett összegeknél:

az ellenérték 40%-át	1. évi március 6-án,
az „ 30%-át	legkésőbb 1. évi márc. 26-ig és
az „ 30%-át	1. évi április 6-ig

befizetni. A teljes átvétel, illetve befizetés megtörténte után az aláírási hely a letett biztosítékot elszámolja, illetőleg visszaadja.

A végleges címletek elkészítése a m. kir. pénzügyminiszterium részéről egységesen kiállított ideiglenes elismervények adatként ki az aláíróknak, mely elismervényeknek végleges kötvényekre való kicserélése 1914. augusztus 1-től kezdődőleg költségmentesen ugyanazon helyen fog megtörténni, ahol az ideiglenes elismervények kiadattak.

Bejelentések, amelyek bizonyos meghatározott címletekre szólnak, csak annyiban vehetők figyelembe, amennyiben ez az aláírási hely mérlegelése szerint lehetséges.

Az átvétel ugyanazon helyen eszközölendő, ahol az aláírás történt.

Azon állami járadékkötvények, melyek az átvételi időpont lejártig nem vették át, ezen időponttól kezdődőleg az aláíró számlájára és veszélyére az illető aláírási helynél maradnak letétben.

Budapest és Wien, 1914. február havában.

Magyar Általános Hitelbank.

M. kir. postakártyapénztár.

Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület.

Pesti Magyar Kereskedelmi Bank.

Magyar Leszámlázó- és Pénzváltó-Bank.

S. M. v. Rothschild.

K. K. priv. Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe.

K. k. privilegirt allgemeine Oesterreichische Boden-Credit-Anstalt.

Wiener Bank-Verein.

Kais. Kön. privilegirt Oesterreichische

Länderbank.

Niederösterreichische Escompte-Gesellschaft.

Union-Bank.

Anglo-Oesterreichische Bank.

3135—1914. sz.

Árlejtési hirdetmény.

Debreczen szab. kir. város Nagyerdőjében épült szanatóriumhoz vezető út, mintegy 14.000 köbméter földmunkái vállalatba adására zárt ajánlati versenytárgyalást tart.

Ajánlat tehető fenti földmunkára, de csakis a város által kiadott ajánlati lapokon, az ajánlati lap a városi mérnöki hivatalnál (Simonffy-utca 2/b, II. emelet) szerezhetők be.

Az ajánlatok lepecsételt borítékban „Ajánlat a Szanatóriumhoz vezető út földmunkáira” felirással ellátva, Debreczen szab. kir. város Polgármesteri hivatalába 1914. évi február hó 24-én délelőtt 10 óráig adandók be és az ajánlatok ugyanazon nap 1/2 11 órakor

a városház könyvtári termében nyilvánosan bontatnak fel.

Nem szabályszerű, avagy távirati vagy utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Ajánlattevő tartozik az ajánlati összeg 5%-nak megfelelő bányapénzt a város házipénztárába készpénzben, vagy óvadékképpen értékpapirokban letenni s az erről szóló elismervényt ajánlatához csatolni.

Ajánlattevők ajánlataikkal a végleges döntésig maradnak kötelezettségben.

A város fenntartja magának a jogot, hogy az ajánlatok közül szabadon, választathasson, vagy azok mellőzésével a munkálatokat más úton biztosíthassa.

Debreczen, 1914. évi február hó 12-én.

A városi Tanács.